

3. Рыбаков Б. А. Эпоха бронзы лесной полосы СССР: ред. изд.: О.Н. Бадер, Д. А. Крайнов, М. Ф. Косарев; глав. ред.: Б. А. Рыбаков: Сер. Археология СССР. М.: Наука. 1987. Т. 2. 482 с.
4. Свешніков І.К. Історія населення Передкарпаття, Поділля і Волині в кінці III – на початку II тисячоліття до нашої ери. К.: Наукова думка, 1974 р. 207 с.
5. Свешніков І. К. Культуры шнуровой керамики. Ранний период бронзового века Прикарпатья и Волини. Почапская группа культуры Хлопице-Веселе. Стжижовская культура. Археология Прикарпатья, Волини и Закарпатья (энеолит, бронза и раннее железо). К.: Наук. Думка, 1990 – С. 48–56.
6. Sabalska M. Zagadnienie obrządku ciałopalnego. – WA, t. XXX, N 1-2. Warszawa, 1964.
7. Cynkalowski. A. Materiały do pradziejów Wołynia i Polesia Wołyńskiego. Warszawa, 1961.
8. Bryk J. Neolityczne kurhany ze szkieletami skurczonymi w Kaczanówce w pow. skałackim, woj. tarnopolskie. Krakow, 1930.
9. Bryk J. Kurhany w Rusilowie i Krasnem. – Materiały Przechistoryczne. Kraków, 1933 – T. I.
10. Kirkor A. Sprawozdanie i wykaz zabytków złożonych w Akademii Umiejętności z wycieczki archeologiczno-antropologicznej w r. 1877. – ZWAK, t. III. Kraków, 1878.
11. P. Kusters. Das Grab der Afrikaner. Anthropos, t. 14-17. Wien, 1922.
12. Machnik J. Ze studiów nad kulturą ceramiki sznurowej w dorzeczu górnego Dniestru. ACC. 1979, t. 19. S. 50–71.
13. Schlenther U. Brandbestattung und Seelenglauben. Berlin, 1960.
14. Sprawozd, PAU, т. XLII, 1937, с. 226.
15. Swieszniow I. Kultura komarowska–Arheologia Polski, t. XII, N 1. Warszawa, 1967a.

Білас Уляни

Науковий керівник: проф. Зуляк І. С.

ЗОЛОЧІВСЬКИЙ ЗАМОК – ПАМ'ЯТКА АРХІТЕКТУРИ XVII СТ. ЗРАЗОК ОБОРОННОЇ СПОРУДИ І ШЛЯХЕТСЬКОГО ЖИТЛА

Золочівський замок, як визначна пам'ятка архітектури з багатим минули, привертає увагу дослідників вже з кінця XIX ст., як науковців, так і художників. Перша згадка про нього датована 1599 р. [1, s. 96]. Донедавна вважалося, що саме цей замок був спадкоємцем попереднього, дерев'яного замку-фортеці у Золочеві. Останні дослідження спростовують попередні припущення. Замок у Золочеві відноситься до неоголландського типу оборонних споруд, який використовували в кінці XVI – першої половини XVII ст. і був збудований на новому місці.

Будівництво Золочівського замку у 1599 р. розпочинається невідомим італійським архітектором на замовлення воєводи Люблінського – Марка Собеського, який 1598 р. купляє Золочів та його околиці. Тодішній король Речі Посполитої Стефан Баторій з повагою та пошаною ставився до нового власника Золочева та його замку. У архівних джерелах зустрічається інформація про те, з якою повагою король висловлюється про М. Собеського, «... що з цілого королівства на поєдинок вибрав би саме його» [2–3]. Наступним будівничим і господарем замку став його син Якуб Собеський (1599–1646 рр.). Ця постать відома у тогочасній історії дипломатії та військовій справі. Він був автором «Записок про Хотинську війну». Наслідуючи традиції того часу, одружується із княгинею Маріанною Вишневецькою, отримавши за нею добрий посаг. Вона померла у молодому віці, її разом з двома малолітніми доньками поховано у парафіяльному костелі м. Золочева, фондованому Я. Собеським. Наступною дружиною Я. Собеського стала Теофілія Данилович, донька руського воєводи Івана Даниловича і онука великого гетьмана коронного Речі Посполитої Станіслава Жолкевського.

Золочівський замок належить до замків типу «palazzo in fortezza» – палац і фортеця. Інвентарний опис замку 1738 р., а також інші документи і дослідження дозволяють відтворити картину шляхетського життя у XVII ст. – початку XVIII ст. Він складається з двох палаців та в'їзної брами. У замковому дворі розмістився великий житловий палац, під західною стіною на головній осі з південною стіною, напроти в'їзної брами – китайський палац. Ці два палаци і розбудована брама збережено і до сьогодні. У XVII ст. у загально-просторовому плані відбулося остаточне відокремлення резиденційно-житлового палацу від загальногосподарського типу будівель. Житловий палац відривається від оборонних споруд. Оборонні споруди, найчастіше лінією різної форми бастіонів, оточують житло.

Великий житловий палац – це двоповерхова споруда із підвалами. На другому поверсі – панські покої. У правому крилі від сіней – по дві кімнати і гардероб разом шість кімнат, від сіней паралельно ще по дві кімнати. В панських спальнях печі кахлеві і каміни. Печі і каміни, згруповані у центральній стіні, де збереглися комини, пізніше засипані сміттям. Кожен комин поділений на декілька димових каналів, до яких приєднуються печі і комини. Найбільше один комин має вісім печей і камінів. У кутових кімнатах – (гардеробах) – туалети. Туалети – у кутках комірчини з дуже цікавою внутрішньою структурою: вентиляційні отвори в стіні один навпроти другого, своєрідне вирішення вигрібною ями і сидіння. Підлоги у кімнатах дерев'яні, стелі з дерев'яних балок, вікна з віконцями. У одній з трьох кімнат у правому крилі з валу місток на вал, тут і вихід знизу зі сходів у стіні.

У замковому дворі по обидва боки від брами, а також похід східний вал була двірські забудови, так звані офіцини і офіцини двірські – це будинок з ганком на шести стовпцях, кухня, шпик лір, студня. Так, у офіцинах двірських є сіни, кухня, п'ять кімнат і алькір. У всіх кімнатах кахлеві печі, столи та по декілька тапчанів.

Кухня займала окремих будинок навпроти великого житлового палацу. Тут є кімната із спіжаркою і ще одна кімната, де була кахлева піч, з тапчанами і сама кухня – тут мурована кухня для готування їжі, шість печей і інше кухонне начиння.

Крім кухні з господарської забудови ще є шпихлір – також окрема будівля, у якій зберігали лафети від гармат, деталі від студні, ядра від гармат, драбини, тут же яма вапняна і комора. Ще один будинок, теж офіцини ті ж самі сіни, кімнати і комірка, печі, каміни, але вже без кухні. Важливими були кімнати, у яких приймали гостей. Вони були двох типів: літні та зимові, які були оснащені відповідно до тієї чи іншої пори року.

Китайський палац, збудований Яном III Собеським, мав вигляд двоповерхової шпильстої ротонди. У документах є дуже скупи дані. Інвентар 1768 р. дає опис палацу і називає його «китайським» [2, s. 6]. Інвентар 1738 р., цей же палац називає «галереєю» [5, s. 337]. Серед документів, датованих 1728 р. [6, s. 215], є реєстр мулярів і помічників, які працювали на будівництві фундаменту нового палацу Золочівського замку. Роботи продовжуються і в 1729–1730 рр., там же є реєстр мулярів, столярів, сницарів до колон тощо.

Про те, що саме Золочівський замок був родинним гніздом Я. Собеського, свідчить той факт, що їх діти – дві доньки і син народилися у Золочеві. Ще один син – Ян, майбутній Ян III Собеський, король Речі Посполитої (1674–1696 рр.) народився в Олеському замку. У 1636 р. Собеські успадкували усе майно Жолкевських, після закінчення цього роду, через свою дружину. Тоді значення Золочівського замку, як житлової садиби занепало. Родина перебирається в основному до Жовкви. Спорідненість з Жолкевськими особливо підкреслював Ян Собеський. Варто зазначити, що дід С. Жолкевського був українським православним шляхтичем.

Золочівський замок, будучи власністю родини Собеських від заснування – до 1737 р., був місцем дуже цікавих подій, хоч відомі лише фрагментарні тогочасні події. У 1649 р. саме тут зупинився двір польського короля Яна Казимира, який з військом йшов на зустріч Богдану Хмельницькому. Тоді війська зустрілися під Зборовом. Беручи до уваги художню літературу, мається на увазі твір Г. Сенкевича «Вогнем і мечем», побутовала думка, що це було у Топорові. У 1663 р. у Золочівському замку Ян Собеський зібрав військо для походу на Москву, а у 1667 р. на його околиці був напад татар, але їх було розбито під м. Золочевом [49, s. 67, 77].

З листів Яна Собеського стає відомо, що у 1667 р. були зруйновані Зборів, Озерна, Поморяни, проте Золочівський замок витримав татарські набіги, а в 1672 р., після шестиденної оборони, турки здобули Золочівський замок [7, s. 415], у полон потрапили були комендант Меєр Стрин і оборонці замку. Після цього турки утворили тут залогу.

У Золочівському замку впродовж 1674–1696 рр., який на той час вважався королівською резиденцією, відбувалися зустрічі короля з представниками інших держав. У листах є інформація про зустрічі з послами Франції та Швеції – 1675 р. З історією Золочівського замку пов'язані імена багатьох історичних постатей того часу. Бував тут Петро Дорошенко [8] та інші відомі особи.

Після смерті Яна III Собеського у 1696 р. Золочів успадкували королевичі, останньою господинею замку і міста Золочева була Марія-Кароліна де Буїлон, онука Яна III. Вона продала

усі маєтки Михайлові Казимиру Радзівілли, онукові Катерина Собеської сестри IV, з правом доживання тут.

За тих часів замок підтримувався у належному стані. Відійшли у минуле татарські набіги, облоги, прийоми поважних представників. На жаль, у зв'язку із відсутністю документів, нічого невідомо про квартирування тут російських військ у XVIII ст. Про те, у Поморянському замку перебували російські війська і з тих часів тут розвелось п'янство і «сквернословіє» [1, s. 58].

Радзівілли, які успадкували маєтки після Собеських, найбільше урядували у Жовкві, всі кращі речі забрали до Несвіжа (сьогодні – Білорусь), в тому числі й трофеї, здобуті Яном III Собеським у битві під Віднем і подарунки з нагоди Віденської перемоги 1683 р. Тоді Ян III Собеський був обдарований європейськими монархами. Так, Людовік XIV король Франції за порятунком Європи від турків, подарував Янові III лицарський плащ, розшитий золотом із символами королівської влади Франції – ліліями. Папа Римський – Інокентій XI – лицарський капелюх і меч, також з дорогоцінним оздобленням. Усе це було виставлено в маєтку Радзівіллів у Несвіжі в 1783 р. до 100-річниці Віденської битви, а нині знаходиться на Вавелі у Кракові [9, s. 277].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Zamorski B. Kronika Pomorianska. Lwow, 1867. 184 s.
2. Гупало Н. Данина пам'яті // Народне слово. 4 липня 1998.
3. Гупало Н. Золочів. Легенди і дійсність. Золочів, 1995. 48 с.
4. Opisanie Zamku Złoczowskiego (Opisanie włosci Złoczowskiej y Glinskiej. 1768 r.
5. Inwertarz Yopisanie zamku Złoczowskiego y ogrodów włoskich, stajni budynkow ogrodnicrxcch, cedelwi 30 marea 1738 r. Warszawa, Archiwum Główne Akt Dawnych (AGAD) Zbior A.Crołowskiego.
6. Registe mularow zamku Złoczowskiego AGAD Zbior Cronolowskiego. Sygn. 407, s. 215.
7. Pisma do wieku i spraw Jana Sobieskiego. Krakow, 1880 r. cz. 1. 750 s.; cz. 2. 1665 s.
8. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків. Львів, 1991. Т. II. 389 с.
9. Aftanasi R. Dzieje rezydencji nf dawnich Kresach Rzeczypospolitej. Wojewodztwo ruskie. Ziemia Halicka s Lwowska. Wroclaw-Warszawa-Krakow: Zaklad Yarodowy imienia Osslinskich. 1995. T.VII. 694 s.

*Крохмальний Ярослав
Науковий керівник: доц. Грушко В. С.*

РІСТ КИТАЙСЬКОГО ВПЛИВУ В АФРИКАНСЬКОМУ РЕГІОНІ

За останнє десятиліття китайським урядом впроваджується чимало заходів по збільшенню геополітичного впливу. З цією метою реалізуються інвестиційні програми та підписуються міжнародні договори. Багато держав охоче йдуть на співпрацю з Китаєм, оскільки він часто сприймається як більш вигідна альтернатива США, ЄС чи РФ. Завдяки одній із найпотужніших економік сучасності, гнучкій зовнішній політиці та вмілим використанням тимчасової, спричиненої внутрішніми проблемами слабкості Заходу, Китай успішно виборює все нові й нові сфери впливу. Одним із найяскравіших прикладів цього є китайсько-африканська співпраця, що триває вже не одне десятиліття.

Мета статті – розкриття ключових аспектів розгортання китайського впливу в Африці; пояснення зовнішньополітичних кроків китайського уряду; опис наслідків китайської діяльності в Африці; розвінчання ряду міфів, що сформувались навколо проблематики взаємодії між Китаєм та Африкою.

Актуальність дослідження пов'язана із теперішньою кон'юктурою в міжнародних економічних відносинах, за яких на фоні внутрішніх проблем США та ЄС, ініціативу перехоплює Китай зі своїми високими темпами економічного, технологічного та військового розвитку.

Китай розпочав нарощувати свій вплив у Африці ще з середини XX століття. Цьому передували спроби налагодити дипломатичні відносини із незалежними африканськими державами шляхом кредитування останніх. Одним із зразків такого роду дипломатичних відносин стало велике будівництво Танзамської залізної дороги, що сполучала Замбію та узбережжя сусідньої Танзанії. Це будівництво було розпочате на китайські гроші, виділені